

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
Юрій ОСУДАЦЕЦЬ/
«24» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОВКІЛЛЯМ ДІТЕЙ РАННЬОГО І
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	3	3
	Лекції:	
	24	8
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Форма підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Методика ознайомленням з довкіллям дітей раннього і дошкільного віку» передбачає вивчення специфіки засвоєння дитиною системи знань та формування у неї цілісних емпіричних уявлень про довкілля (природне, предметне, соціальне), про місце людини в ньому та її духовну спадщину; розкриває специфіку педагогічної діяльності, що спрямовується на формування у дітей раннього і дошкільного віку потреби пізнати довкілля та оволодіти культурою поведінки в ньому.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Методика ознайомленням з довкіллям дітей раннього і дошкільного віку» є засвоєння майбутніми вихователями знань про об'єкти, явища, процеси, з якими діти раннього і дошкільного віку зустрічаються у довкіллі; осмислення особливостей взаємовідносин у соціальному довкіллі, що детерміновані впливом мікро, мезо- і макрофакторів; формування у здобувачів вмінь реалізовувати у освітньому процесі ЗДО систему принципів, а також добирати педагогічно доцільні методи, прийоми, форми та засоби для формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, полікультурне середовище, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

Завдання курсу:

а) теоретичні:

- інтегрувати та систематизувати знання про довкілля (природне, предметне, соціальне), про особливості поведінки дітей раннього і дошкільного віку в довкіллі, безпеку їх життєдіяльності;
- сприяти оволодінню студентами системою загальних і специфічних знань про природу, соціум;
- вивчати та враховувати особливості, закономірності інтелектуального розвитку дітей раннього і дошкільного віку, а також особливості їх соціалізації та формування цілісної особистості;
- визначати принципи та добирати ефективні форми, засоби, методи і прийоми роботи з дітьми раннього і дошкільного віку в соціальному довкіллі;
- стимулювати та формувати потребу у студентів виявляти соціальну активність, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професійних обов'язків, прагнення до творчості;
- знати вимоги до проведення різних видів і типів занять з ознайомлення дітей з предметним і соціальним довкіллям;
- вміти використовувати у освітньому процесі ЗДО технології організації розвивального, предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища
- розуміти значення і місце дитинства в сучасному освітньому просторі.

б) практичні:

- володіти уміннями формувати природничо-наукову цілісну картину світу у дітей раннього і дошкільного віку;
- досліджувати процеси взаємодії дитини із довкіллям шляхом організації відповідного розвивального середовища;
- формувати в студентів уміння використовувати теоретичні знання у реальному освітньому процесі (зокрема також під час проходження практики), спрямовувати увагу на творчі пошуки щодо організації та проведення занять із ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку із довкіллям в закладах дошкільної освіти, в умовах сім'ї;
- добирати навчальний матеріал з ознайомлення дітей з довкіллям, визначати мету і провідні завдання на заняттях і в повсякденному житті з урахуванням сучасних вимог до розвитку особистості дитини;
- розробляти плани конспекти різних видів занять, сценаріїв свят і розваг, виховних заходів для різних вікових груп, а також добирати і проводити дидактичні ігри, вправи, ігрові ситуації, виготовляти дидактичних матеріал відповідно до мети навчання;
- контролювати, оцінювати та діагностувати знання, уміння і навички дітей;
- формувати прагнення у майбутніх вихователів до міцного і усвідомленого опанування змістом і сучасними технологіями ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з суспільним довкіллям.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральної компетентності (ІК). Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальних компетентностей:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальних (фахових) компетентностей:

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів)

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

КС-22. Здатність працювати в полікультурному середовищі

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Методика ознайомлення з довкіллям дітей раннього і дошкільного віку**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ОК 8 Вступ до спеціальності;
- ОК 9 Історія дошкільної педагогіки;
- ОК 12 Дошкільна дидактика;
- ОК 19 Основи загальної психології;
- ОК 21 Вікова фізіологія та валеологія;

- ОК 23 Сучасні заклади дошкільної освіти в Україні і за рубежом;
- ОК 24 Основи природознавства;
- ОК 33 Педагогічна практика (ознайомча);
- ОК 34 Педагогічно-польова практика.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Дошкільна освіта», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН 1
Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.	ПРН 2
Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН 4
Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.	ПРН 14
Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.	ПРН 18
Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.	ПРН 20
Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку різної етнічної приналежності.	ПРН 21
Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Методика ознайомленням з довкіллям дітей раннього і дошкільного віку**»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Усвідомлювати необхідність реалізації у навчально-виховній роботі із дітьми системи педагогічних принципів; уміти дидактично грамотно формулювати мету, визначати завдання, зміст освітнього процесу, добирати педагогічно доцільні форми, засоби, методи і прийоми роботи з дітьми раннього і дошкільного віку з метою формування у них цілісної природничо-наукової картини світу.	ПРН 1
Володіти базовими психолого-педагогічними поняттями та грамотно використовувати їх, описуючи та аналізуючи процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку. Усвідомлювати взаємозалежність процесів навчання, виховання і розвитку; важливість навчання у створенні зони найближчого розвитку дитини; урахування сенситивних періодів у її розвитку, а також закономірностей та особливостей процесу виховання, його ролі у розвитку людини та формуванні її особистості.	ПРН 2

Усвідомлювати важливість засвоєння та інтеграції дитиною системи знань про довкілля (природне, предметне, соціальне) як основи її розвитку та формування ключових компетентностей – здоров'язбережувальної, природничо-екологічної, особистісної, предметно-практичної, сенсорно-пізнавальної, дослідницької, соціально-громадянської, мовленнєвої, мистецько-творчої, логіко-математичної, технологічної.	
Уміти визначати та враховувати закономірності інтелектуального розвитку дітей раннього і дошкільного віку та особливості їх соціалізації, що зумовлює специфіку видів діяльності дітей дошкільного віку. Ознайомлюючи дітей із довкіллям, уміти використовувати різноманітні ігри (як провідну діяльність), а також трудову, рухову, комунікативну, художньо-творчу, конструювання, пізнавально-дослідницьку та ін. види діяльності.	ПРН 4
Знати структуру проектування й створення безпечного розвивального освітнього середовища в умовах сучасного ЗДО. Усвідомлювати важливість та необхідність збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей раннього та дошкільного віку, уміти формувати у них ключову здоров'язбережувальну компетентність.	ПРН 14
Уміти педагогічно доцільно використовувати у освітньому процесі технології ознайомлення дітей з довкіллям: середовище (предметне, соціальне, мовленнєве тощо), природу, ігри, предмети побуту, народні традиції і звичаї, свята, народно-декоративне мистецтво, художню літературу, усну народну творчість, технічні засоби навчання, образотворче мистецтво тощо. Уміти формувати природничо-наукову картину світу у дітей раннього і дошкільного віку; досліджувати процеси взаємодії дитини з довкіллям шляхом організації відповідного розвивального середовища.	ПРН 18
Уміти використовувати теоретичні знання у практичній педагогічній діяльності: враховуючи зону актуального розвитку дітей, усвідомлювати важливість навчання у створенні зони найближчого розвитку дитини, при цьому виявляючи сенситивні періоди у її розвитку та закономірності, особливості процесу виховання. Визначати рівні розвитку дітей різних вікових груп та добирати і використовувати у освітньому процесі найбільш дієві та ефективні методики і технології для ознайомлення дітей із довкіллям. Виявляти потребу професійного самовдосконалення, спрямовуючи свою пізнавальну діяльність на вивчення творчих підходів щодо організації та проведення занять у ЗДО.	ПРН 20
Уміти виявляти труднощі соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку різної етнічної приналежності та надавати їм індивідуальну допомогу та підтримку. Виявляти здатність створювати в умовах ЗДО полікультурне середовище, яке сприяє формуванню національної ідентичності вихованців, їх збагаченню знаннями про своєрідність та унікальність культур народів світу, а також формуванню у них готовності до ефективної міжетнічної та міжкультурної взаємодії, толерантного ставлення до представників інших культур, народів, етносів.	ПРН 21
Володіти системою інтегрованих знань про довкілля (природне, предметне, соціальне), розуміти особливості поведінки дітей раннього і дошкільного віку в довкіллі та уміти формувати у них навички здоров'язбережувальної поведінки у повсякденній життєдіяльності, а також потребу дотримання основ здорового способу життя.	ПРН 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання з дисципліни: іспит, тести, доповіді-повідомлення, презентація результатів виконання дослідницьких завдань.

Аудиторна, самостійна та індивідуальна робота здобувача забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, конспектами лекцій, науковою літературою та періодичними виданнями, дистанційною організацією навчання в системі Moodle, методичними рекомендаціями для самостійної роботи; тестовими завданнями для контролю та самоконтролю знань, умінь і навичок.

Самостійна робота також містить: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до практичних занять; систематизацію вивченого матеріалу перед підсумковим контролем; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання, зокрема: підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми професійно орієнтованої проблематики та його презентація; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; аналіз підручників; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються різноманітні методи та форми навчання: лекція, практичне заняття, самостійна робота, консультація, бесіда, інструктаж, спостереження, презентація, вправи, тестування, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий методи, ділові та рольові ігри, дискусії і створення ситуації емоційно-моральних переживань, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне опитування здобувачів вищої освіти на практичних заняттях, письмовий контроль, виконання практичних завдань, самостійна робота, доповідь, мультимедійна презентація.

Форма модульного контролю: усна або тестова (письмова або за допомогою комп'ютерних програм).

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	8	8	9	9	8		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
9	8	8	9	8	8		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Виконання індивідуальних завдань	2	10	2	10
Навчання на онлайн-платформах з поданням сертифікату про результати навчання*	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	9	100	9	100

*Здобувачі освіти можуть отримати бали за вивчення окремих питань змісту дисципліни через навчання на масових відкритих онлайн-курсах в Україні за умови наявності відповідного сертифікату (Prometheus, EdEra, Дія. Цифрова освіта, ІППО, Всеосвіта та ін.). Наприклад, платформа Дія. Цифрова освіта – онлайн-курс «Якісне освітнє середовище дитячого садка» (<https://osvita.diia.gov.ua/courses/educational-environment-of-a-kindergarten>); платформа EdEra – онлайн-курси «Створюємо простір дитинства разом» (<https://study.ed-era.com/courses/course/4088>), «Дивись, слухай, спрямовуй» (<https://study.ed-era.com/courses/course/4282>), «Вступ до раннього втручання» (<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5134>).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

До письмової контрольної роботи допускаються всі студенти, незалежно від кількості балів, отриманих на практичних заняттях і презентації індивідуального завдання. Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Модульна контрольна робота складається з 30 тестових завдань у Google-формі, кожне завдання оцінюється в один бал. А також, здобувачам дається по 2 індивідуальні практичні завдання, кожне завдання оцінюється в 10 балів. Результати виконаних індивідуальних практичних завдань, оцінюються відповідно до індивідуального та креативного підходу у вирішенні поставлених завдань.

40-50 балів – здобувач виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

30-39 балів – здобувач виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в сучасних проблемах основ педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

20-29 балів – здобувач виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань

10-19 балів (оцінка «незадовільно») – здобувач не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому

матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

За роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, а також за самостійну роботу кількість балів залежить від дотримання наступних вимог: повний обсяг виконання навчальних завдань, своєчасність; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань та ініціативність у навчальній діяльності.

1-9 балів – не в змозі викласти зміст питань, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, вирішує завдання, які потребують однослівної відповіді.

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «Методика ознайомленням з довкіллям дітей раннього і дошкільного віку» є іспит, який проводиться в усній формі.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань

задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачу, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Академічна доброчесність: політика щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності з урахуванням норм «Положення про академічну доброчесність в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (затверджене вченою радою університету від 23.02.2017 р., протокол № 3).

Правила перезарахування кредитів у випадку мобільності: політика щодо перезарахування кредитів ЄКТС у випадку мобільності формується з урахуванням норм «Положення про порядок визнання (перезарахування) кредитів ЄКТС для учасників програм академічної мобільності у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (затверджене вченою радою університету від 30.05.2019 р., протокол № 6).

Правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті: політика щодо визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, формується з урахуванням норм «Положення про порядок визнання в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» результатів навчання, здобутих протягом неформальної та/або інформальної освіти (затверджене вченою радою університету від 18.12.2023 р., протокол № 11).

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні основи ознайомлення дітей з довкіллям

Тема 1. Науково-теоретичні засади методики ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.

Предмет і завдання методики ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям. Наукові засади методики ознайомлення дітей з довкіллям у ЗДО. Діяльнісний підхід до організації життєдіяльності дітей у дошкільній. Важливість збереження довкілля, глобальність екологічної проблеми на сучасному етапі. Стратегія сталого розвитку України.

Тема 2. Завдання, зміст роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям у різних вікових групах.

Завдання методики ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям у різних вікових групах. Програмне забезпечення ознайомлення дітей з довкіллям у ЗДО. Базовий компонент дошкільної освіти та його характеристика. Характеристика відповідних розділів варіативних програм виховання дітей у ЗДО: назви розділів, завдання, обсяг і зміст матеріалу, система його подачі в різних вікових групах на заняттях та в повсякденному житті. Результати навчально-виховної роботи в різних вікових групах.

Становлення особистості дошкільника у предметно-розвивальному середовищі ЗДО.

Тема 3. Форми і засоби ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.

Засоби ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям. Картина як ефективний засіб ознайомлення з довкіллям. Форми ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям: заняття і повсякденна діяльність; колективне і індивідуальне навчання.

Тема 4. Види і типи занять для ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям.

Особливості занять з ознайомлення дітей з довкіллям у ЗДО: пізнавально-комунікативна спрямованість, тісний зв'язок зі словниковою роботою, діяльнісний підхід, системність подачі матеріалу, поетапний розвиток елементарного соціального досвіду.

Типи, види і структура занять з ознайомлення з довкіллям. Індивідуальні заняття. Інтегровані заняття. Комплексні заняття. Предметні заняття. Вимоги до організації і проведення занять для ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.

Підготовка педагога до заняття: визначення теми і мети; вивчення відповідної методичної літератури; визначення виховної ролі навчального матеріалу; підготовка дидактичного матеріалу, визначення методів, прийомів і засобів введення, повторення, узагальнення, систематизації матеріалу, визначення місця навчального матеріалу на заняттях з інших розділів програми та в повсякденному житті.

Тема 5. Методи та прийоми ознайомлення дошкільників з предметами та явищами.

Характеристика методів і прийомів ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям. Методи безпосереднього і дійового пізнання дітьми довкілля. Їх значення у розвитку дитини.

Спостереження – основа формування реалістичних уявлень і понять про оточуючий світ: короткочасні і довготривалі; первинні, повторні, підсумкові. Організація спостережень дітей у дошкільній. Ознайомлення дошкільників з довкіллям у процесі експериментування.

Екскурсії та прогулянки. Прогулянки та екскурсії за межі дошкільного закладу, їх роль в ознайомленні з довкіллям. Екскурсії-огляди предметів довкілля, їх тематика в різних вікових групах. Вимоги до проведення: добір мовленнєвого ілюстративного матеріалу, прийоми активізації пізнавальної діяльності. Розглядання предметів і бесіда про них, їх роль в ознайомленні дітей з якостями, властивостями предметів, матеріалів.

Бесіда як цілеспрямоване обговорення предметів та явищ дійсності. Види бесід: вступні, супроводжуючі діяльність дітей, підсумкові або заключні, узагальнюючі та систематизуючі; з власного досвіду дітей, оцінювального характеру, на встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями, порівняльного характеру.

Тема 6. Соціалізація дітей раннього і дошкільного віку в довкіллі.

Загальні закономірності розвитку людської особистості. Основні чинники розвитку особистості. Формування соціального досвіду дошкільника. Мікро-, мезо-, макрофактори. Вплив сім'ї на соціалізацію дітей раннього і дошкільного віку.

Змістовий модуль 2. Методичні основи ознайомлення дітей з довкіллям

Тема 7. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з предметним довкіллям.

Спостереження дітей у предметному довкіллі. Закономірні процеси в пізнанні дитиною довкілля: розвиток здатності розглядати нові предмети, обстежувати їх; формування здатності до активного наслідування; розвиток і вдосконалення мовленнєвих функцій; розширення пізнавальних можливостей дитини; формування здатності до порівняння та узагальнення; поява елементів активного орієнтування та потягу до мотивованої діяльності.

Умови виховання у дитини гармонійної взаємодії з оточуючим середовищем: організація предметного середовища; приклад дорослого у спільній з дитиною діяльності; керівництво поведінкою дитини; встановлення емоційного і мовленнєвого контакту дитини з дорослим; тісний взаємозв'язок пізнання довкілля з розвитком мовлення. Організація екскурсій та прогулянок у довкіллі.

Методика проведення бесід. Бесіди за змістом картин. Розглядання дидактичних картин та їх місце в первинному ознайомленні, зіставленні та порівнянні, систематизації предметів і явищ довкілля. Серії дидактичних картин для ЗДО. Види дидактичних картин. Прийоми активізації дітей під час розглядання дидактичних картин: вступна розповідь вихователя, звернення до минулого досвіду дітей, читання фрагментів віршів та оповідань, розглядання наочності, використання приказок, загадок, прислів'їв, поєднання різних видів запитань, придумування назви до картини і т. ін. Показ діафільмів, кінофільмів, перегляд телепередач та їх роль в ознайомленні з довкіллям дітей дошкільного віку.

Методи опосередкованого ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям. Добір методів ознайомлення з довкіллям дотично до завдань виховання і навчання, змісту програмового матеріалу, вікових особливостей дітей впродовж ознайомлення їх з довкіллям.

Ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям засобами дидактичних ігор. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з якостями і властивостями предметів.

Тема 8. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з правилами пожежної безпеки.

Правила пожежної безпеки і поведінки дошкільників під час пожежі. Завдання та зміст роботи для ознайомлення дітей з пожежонебезпечними предметами і правилами пожежної безпеки в кожній віковій групі.

Методика проведення занять з ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з правилами пожежної безпеки. Методи та прийоми ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки, формування уявлень про причини виникнення пожежі. Система роботи з ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки.

Тема 9. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з правилами дорожнього руху.

Правила дорожнього руху. Зміст ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху в чинних програмах виховання дітей раннього і дошкільного віку.

Методика проведення занять з ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з правилами дорожнього руху. Методи і прийоми ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху. Вимоги до добору і використання ілюстративного матеріалу. Обладнання кутка і майданчика для ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху. Освітня робота з батьками. Тематичне спрямування роботи у дошкільному закладі: дорога (вулиця), транспорт, пішохід, перехід, перехрестя, світлофор, сигнали регулювальника.

Тема 10. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з явищами суспільного життя.

Ознайомлення дітей з працею дорослих: формування загальних уявлень про різні сфери трудової діяльності (побутова праця, транспорт, зв'язок, промисловість, сільське господарство, будівництво; торгівля та ін.); про основні професії (шахтар, швачка, вчитель, вихователь хлібороб, продавець тощо); про основні процеси створення продукції (будівництво, вирощування, пошиття тощо); про взаємозв'язок праці людей різних професій (у дошкільному закладі, на пошті, фермі тощо). Система роботи щодо формування у дітей конкретних уявлень про різні види праці дорослих (назва професії, місце роботи, матеріал для праці, знаряддя праці, трудові дії, результат і користь праці). Зміст варіативних програм щодо ознайомлення дітей різних вікових груп з працею дорослих і людьми праці на заняттях і у повсякденному житті.

Ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з рідним краєм і Батьківщиною. Завдання і зміст ознайомлення дітей з рідним краєм, Батьківщиною. Врахування культурно-етнографічних особливостей і принципу відповідності сучасності у роботі з дітьми. Методика ознайомлення дітей з Батьківщиною, державними символами (герб, прапор, гімн), рідним містом (селом), родиною. Система методів і прийомів для ознайомлення, закріплення, узагальнення, систематизації знань про суспільні явища життя.

Ознайомлення дошкільників з національними символами України. Державні та всенародні свята України, їх вплив на формування національної свідомості найменших громадян. Свята, ранки, вечори, розваги у дошкільному закладі. Методика організації та залучення дітей до святкування у дошкільному закладі: тематика та види роботи, структура занять у різних вікових групах. Особливості використання народознавчого матеріалу в роботі з ознайомлення з явищами суспільного життя дітей дошкільного віку.

Формування у дітей основ економічної і екологічної культури. Виховання основ економічної і екологічної культури дітей впродовж ознайомлення з довкіллям. Концептуальні позиції Базового компонента дошкільної освіти щодо формування уявлень про явища суспільного життя. Важливість особистісного становлення дитини, сфери життєдіяльності «Я сам», «Я та інші».

Тема 11. Спільна робота ЗДО, сім'ї, школи та інших суспільних інститутів для ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.

Взаємозв'язок, взаємовплив, взаємодоповнення та взаємозбагачення сімейного і суспільного виховання – провідна умова успішного формування особистості дитини. Спільна робота дошкільного закладу, суспільних інститутів та сім'ї задля встановлення єдності впливу на дитину: форми, види, методи роботи. Мета, завдання, зміст педагогічних контактів з батьками дітей різних вікових груп. Принципи взаємовідносин дітей і дорослих у сучасному освітньому просторі. Форми взаємодії ЗДО, сім'ї і школи для ознайомлення з довкіллям. Планування спільної роботи з батьками у ЗДО.

Врахування принципів наступності, перспективності, концентричності у плануванні роботи закладу дошкільної освіти і 1 класу початкової школи. Завдання і зміст ознайомлення з навколишнім світом (Я досліджую світ) у 1 класі та в ЗДО: наявність наступності та причини її порушення. Методика ознайомлення з навколишнім світом у ЗДО та початковій школі: спільне, подібне і особливості у підходах до навчання дітей. Система адаптаційних заходів до навчання у школі. Робота з батьками, діти яких не відвідують ЗДО.

Тема 12. Полікультурність у сучасному українському соціумі

Сутність та завдання полікультурного виховання у сучасному ЗДО. Важливість створення в умовах ЗДО полікультурного середовища, що сприяє формуванню національної ідентичності вихованців, їх збагаченню знаннями про своєрідність та унікальність культур народів світу, а також формуванню у них готовності до ефективної міжетнічної та міжкультурної взаємодії, толерантного ставлення до представників інших культур, народів, етносів. Добір та використання у педагогічній практиці ефективних методів, прийомів, форм та засобів роботи з вихованцями різних вікових груп для реалізації комплексу завдань полікультурної освіти. Визначення критеріїв полікультурної вихованості дитини дошкільного

віку. Особливості полікультурного виховання на регіональному рівні (у закладах дошкільної освіти Закарпаття)

Тема 13. Діти в соціальному довкіллі.

Дитинство як педагогічна категорія. Готовність педагогів-вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки. Багатовекторність соціуму у свідомості дітей. Принципи взаємовідносин дітей і дорослих у сучасному освітньому просторі. Стосунки з однолітками як чинник формування уявлень про соціальний і предметний світ.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
3-й семестр						
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні основи ознайомлення дітей з довкіллям						
Тема 1. Науково-теоретичні засади методики ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.	7	2	2			3
Тема 2. Завдання, зміст роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям у різних вікових групах.	7	2	2			3
Тема 3. Форми і засоби ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.	7	2	2			3
Тема 4. Види і типи занять для ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям.	7	2	2			3
Тема 5. Методи та прийоми ознайомлення дошкільників з предметами та явищами.	7	2	2			3
Тема 6. Соціалізація дітей раннього і дошкільного віку в довкіллі.	5	2				3
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	40	12	10			18
Змістовий модуль 2. Методичні основи ознайомлення дітей з довкіллям						
Тема 7. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з предметним довкіллям.	8	2	2			4
Тема 8. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з правилами пожежної безпеки.	8	2	2			4
Тема 9. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з правилами дорожнього руху.	8	2	2			4
Тема 10. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з явищами суспільного життя.	8	2	2			4
Тема 11. Спільна робота ЗДО, сім'ї, школи та інших суспільних інститутів для ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.	6	2				4
Тема 12. Полікультурність у сучасному українському соціумі.	7	1	2			4
Тема 13. Діти в соціальному довкіллі.	5	1				4

Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	50	12	10			28
Разом за семестр	90	24	20			46

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 90					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
3-й семестр						
Змістовий модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні основи ознайомлення дітей з довкіллям						
Тема 1. Науково-теоретичні засади методики ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.	6,5	0,5				6
Тема 2. Завдання, зміст роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям у різних вікових групах.	7	0,5	0,5			6
Тема 3. Форми і засоби ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.	7	0,5	0,5			6
Тема 4. Види і типи занять для ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям.	7,5	1	0,5			6
Тема 5. Методи та прийоми ознайомлення дошкільників з предметами та явищами.	7,5	1	0,5			6
Тема 6. Соціалізація дітей раннього і дошкільного віку в довкіллі.	6,5	0,5				6
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	42	4	2			36
Змістовий модуль 2. Методичні основи ознайомлення дітей з довкіллям						
Тема 7. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з предметним довкіллям.	7	0,5	0,5			6
Тема 8. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з правилами пожежної безпеки.	7	0,5	0,5			6
Тема 9. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з правилами дорожнього руху.	6,5	0,5				6
Тема 10. Методика ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з явищами суспільного життя.	7,5	1	0,5			6
Тема 11. Спільна робота ЗДО, сім'ї, школи та інших суспільних інститутів для ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.	7	0,5	0,5			6
Тема 12. Полікультурність у сучасному українському соціумі.	6,5	0,5				6
Тема 13. Діти в соціальному довкіллі.	6,5	0,5				6
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	48	4	2			42
Разом за семестр	90	8	4			78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Науково-теоретичні засади методики ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.	2	
2	Завдання, зміст роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям у різних вікових групах.	2	0,5
3	Форми і засоби ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям.	2	0,5
4	Види і типи занять для ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям.	2	0,5
5	Методи та прийоми ознайомлення дошкільників з предметами та явищами.	2	0,5
6	Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з предметним довкіллям.	2	0,5
7	Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з правилами пожежної безпеки.	2	0,5
8	Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з правилами дорожнього руху.	2	0,5
9	Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з явищами суспільного життя.	2	0,5
10	Діти в соціальному довкіллі.	2	
Разом:		20	4

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача вищої освіти передбачає опрацювання навчального матеріалу лекційних занять, підготовку до практичних (семінарських) занять, а також самостійне опрацювання додаткового навчального матеріалу до окремих модулів або тем у вільний від аудиторних занять час, виконання домашнього завдання за темами:

№, з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Обґрунтуйте доцільність використання дитячої природознавчої літератури в ознайомленні дошкільників з природою.	2	4
2	Обґрунтуйте можливості реалізації завдань естетичного виховання старших дошкільників засобами природи.	2	4
3	Охарактеризуйте працю в природі як основний практичний метод ознайомлення дошкільників з природою.	3	4
4	Проаналізуйте практичні методи ознайомлення дошкільників з довкіллям (природним, предметним, соціальним).	2	4
5	Визначте комплекс завдань для ознайомлення дошкільників із природою та обґрунтуйте їх дидактично-виховну доцільність.	2	4
6	Ознайомтеся зі «Стратегією сталого розвитку України» та обґрунтуйте важливість визначених цілей для забезпечення сталого розвитку в Україні на період до 2030 року.	2	4
7	Аргументуйте важливість збереження природи та її цінність для людства; розкрийте її виховний вплив на дошкільників.	2	4
8	Обґрунтуйте важливість природного середовища як	3	4

	чинника фізичного виховання дошкільників.		
9	Ознайомтеся із перлинами народної мудрості про виховання дітей засобами природи. Доберіть легенди, прислів'я на природничу тематику.	2	4
10	Обґрунтуйте важливість облаштування на території ЗДО земельної ділянки (саду, городу) для реалізації комплексу завдань ознайомлення дошкільників із природою, вивчення її явищ та процесів.	3	4
11	Доведіть необхідність проведення екскурсій із дошкільниками на природу (у ліс, до річок, садів тощо)	2	4
12	Поясніть, яких вимог та правил слід дотримуватись при організації городу та саду на території ЗДО. Які городні культури рекомендовано вирощувати на ділянці ЗДО?	3	4
13	Розкрийте особливості та вимоги до проведення цільових прогулянок як форми організації роботи в ЗДО.	3	4
14	Проаналізуйте доцільність використання наочних методів для ознайомлення дошкільників з предметним довкіллям.	2	4
15	Розкрийте види праці в природі, їх зміст у різних вікових групах.	2	4
16	Доберіть систему дидактичних ігор для реалізації завдань полікультурного виховання в умовах ЗДО.	3	4
17	Ознайомтеся із різновидами засобів фіксації знань дітей про природу. Розробіть календарі погоди і природи.	2	4
18	Зробіть порівняльний аналіз форм організації роботи з ознайомлення дошкільників із явищами та процесами суспільного життя.	3	5
19	Доберіть систему ігор для різних вікових груп з метою ознайомлення дітей із природою.	3	5
Разом:		46	78

6.5. Індивідуальні завдання

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання, зокрема: аналіз практичних ситуацій; підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та його презентація; презентація власних досліджень, підготовка до олімпіад, конференцій; написання есе; виконання вправ різного рівня складності, складання і розв'язування задач, тестових завдань; розробка моделей, явищ і процесів; анотація опрацьованої додаткової літератури (відеофільмів, переглянутих у відео-лабораторіях); розробка сценаріїв виховних справ; порівняльна характеристика вивчених явищ, процесів тощо; анотація прочитаної літератури з елементами науково-дослідної роботи; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; аналіз підручників; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

Завдання (max=5 балів):

1. Підготуйте доповідь, реферат, презентацію на одну із запропонованих тем: «Образ і нормативний статус дитини у традиційних культурах», «Дитина в традиційних звичаях і віруваннях українців Закарпаття», «Діти у традиційному українському суспільстві», «Дитина, як архетип етнічної культури українців», «Образ дитини у народних повір'ях».

2. Складіть схему «Класифікація засобів ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям».

3. Складіть плани-конспекти різних видів занять (комплексне, інтегроване, предметне) з метою ознайомлення дітей раннього і дошкільного віку з довкіллям. Матеріал занять має відповідати певній віковій категорії дітей, а також містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал представити для обговорення на практичному занятті.

4. Складіть тематичний план занять для ознайомлення дітей з довкіллям у старшій дошкільній групі ЗДО на: I квартал (осінні місяці), II квартал (зимові місяці), III квартал

(весняні місці) (квартал – за вибором студента). Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

5. Складіть тематичний план занять для ознайомлення дітей з довкіллям у середній дошкільній групі ЗДО (I квартал (осінні місяці), II квартал (зимові місяці), III квартал (весняні місці)). (квартал – за вибором студента). Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

6. Складіть тематичний план занять для ознайомлення дітей з довкіллям у молодшій дошкільній групі ЗДО (I квартал (осінні місяці), II квартал (зимові місяці), III квартал (весняні місці)). (квартал – за вибором студента). Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

7. Визначте та схарактеризуйте основні методи ознайомлення дітей з довкіллям, систематизуйте інформацію у формі схеми.

8. Розробіть план-конспект бесіди за змістом сюжетної картини для ознайомлення старшої дошкільної групи з довкіллям (картина і тема бесіди – за вибором студента). Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

9. Розробіть план-конспект проведення дидактичної гри на закріплення знань дітей молодшого дошкільного віку про якості, властивості, ознаки предметів. Матеріал має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

10. Розробіть план-конспект організації екскурсії-огляду для ознайомлення з довкіллям дітей раннього віку (тема екскурсії – за вибором студента). Матеріал екскурсії має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

11. Підготуйте план-конспект організації спостереження для ознайомлення з довкіллям дітей середньої дошкільної групи (тема спостереження – за вибором студента). Матеріал спостереження має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

12. Розробіть план-конспект заняття для ознайомлення дітей дошкільного віку з якостями і властивостями паперу (тема заняття і вікова група – за вибором студента). Матеріал заняття має відповідати певній віковій категорії дітей, а також містити цікаві факти, приклади, унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

13. Укладіть короткий словник понять, які повинні засвоїти діти старшого дошкільного віку у процесі ознайомлення з якостями та властивостями предметів.

14. Доберіть дидактичні ігри (не менше 3-х) для ознайомлення дітей дошкільного віку з правилами пожежної безпеки. Матеріал має відповідати певній віковій категорії дітей. Підготуйтеся до їх проведення та обґрунтуйте доцільність їх використання у освітньому процесі ЗДО.

15. Складіть тематичний план тижня безпеки в ЗДО. (Матеріал має відповідати певній віковій категорії дітей, його презентувати та представити для обговорення на практичному занятті).

16. Розробіть план-конспект заняття для ознайомлення дітей дошкільного віку з правилами пожежної безпеки. Матеріал заняття має відповідати певній віковій категорії дітей, а також містити цікаві факти, приклади, унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

17. Зробіть добірку методичних статей, у яких висвітлено особливості ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху для організації цілеспрямованої роботи в ЗДО. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

18. Доберіть дидактичні ігри (не менше 3-х) для ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з правилами дорожнього руху. Матеріал має відповідати певній віковій категорії дітей. Підготуйтеся до їх проведення та обґрунтуйте доцільність їх використання у освітньому процесі ЗДО.

19. Доберіть літературні твори для ознайомлення дітей дошкільного віку з національними символами України. Матеріал має відповідати певній віковій категорії дітей, а також містити цікаві факти, приклади, унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

20. Розробіть план-конспект заняття для ознайомлення дітей дошкільного віку з явищами суспільного життя (тема заняття – за вибором студента). Матеріал заняття має відповідати певній віковій категорії дітей, а також містити цікаві факти, приклади, унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

21. Створіть власний художній твір будь-якого жанру (казку, оповідання, розповідь, вірш, байку і т.д.) про рідний край. Даний твір представити для обговорення на практичному занятті.

22. Доберіть наочний матеріал до однієї із запропонованих тем: «Дитина і тварини», «Домашня побутова техніка», «У громадському транспорті», «Отруйні рослини». Матеріал має бути доступним для сприймання дітей певної вікової категорії та стимулювати їх пізнавальні інтереси. Підібраний наочний матеріал представити для обговорення на практичному занятті.

23. Доберіть матеріал для стенду «Охорона життєдіяльності дошкільників». Матеріал має містити цікаві факти, приклади, унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

24. Створіть власну гру, яка б поглиблювала знання дитини про родину, про близьких та знайомих людей. Гра має бути доступною для сприймання дітей певної вікової категорії та стимулювати їх пізнавальні інтереси. Підготуйтеся до її проведення та обґрунтуйте доцільність використання даної гри у освітньому процесі ЗДО.

25. Складіть план бесіди з дитиною про позитивні взаємини із дорослими та дітьми. Матеріал має бути доступним для сприймання певної вікової категорії дітей та стимулювати їх пізнавальні інтереси. Підібраний наочний матеріал представити для обговорення на практичному занятті.

26. Складіть план-конспект розваги на природничому матеріалі «Осінь-чарівниця» для дітей старшої групи. Матеріал має бути доступним для сприймання дітей певної вікової категорії та стимулювати їх пізнавальні інтереси. Підібраний наочний матеріал представити для обговорення на практичному занятті.

27. Складіть план-конспект комбінованого заняття для дітей молодшого дошкільного віку «Мандрівка у казку». Матеріал занять має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал представити для обговорення на практичному занятті.

28. Створіть цікаву природознавчу розповідь для дітей середньої групи про об'єкт живої природи. Матеріал розповіді має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал представити для обговорення на практичному занятті.

29. Створіть цікаву природознавчу розповідь для дітей старшої групи про об'єкт неживої природи. Матеріал розповіді має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал представити для обговорення на практичному занятті.

30. Розробіть план-конспект заняття «Бесіда про роботу чергових у кутку природи». Матеріал має бути доступним для сприймання дітьми старшого дошкільного віку та стимулювати їх пізнавальні інтереси. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

31. Складіть план-конспект дидактичної гри «Відгадай за описом» для дітей середнього дошкільного віку. Підготуйтеся до проведення гри та обґрунтуйте доцільність її використання у освітньому процесі ЗДО.

32. Запропонуйте сюжетну розповідь для дітей середнього дошкільного віку (тема сюжетної розповіді – за вибором студента). Матеріал розповіді має містити цікаві факти, приклади, унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

33. Складіть план-конспект дидактичної гри «Відгадай на смак» для дітей молодшого дошкільного віку. Підготуйтеся до проведення гри та обґрунтуйте доцільність її використання у освітньому процесі ЗДО.

34. Розробіть план-конспект організації спостереження за тваринами, використовуючи порівняння (середній дошкільний вік). Матеріал спостереження має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

35. Складіть план-конспект комплексного заняття для дітей середнього дошкільного віку «Барви осені». Матеріал занять має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

36. Розробіть план-конспект організації спостереження за рослинами, використовуючи художнє слово (молодший дошкільний вік). Матеріал спостереження має містити цікаві факти та унаочнення. Підібраний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

37. Складіть «Поради для вихователя» щодо реалізації особистісно орієнтованого підходу при ознайомленні дошкільників зі сферою «культура». Даний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

38. Складіть рекомендації щодо педагогічно доцільного використання системи методів для ознайомлення дітей із предметним світом та різновидами мистецтва у різних вікових групах. Даний матеріал презентувати та представити для обговорення на практичному занятті.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Програмне забезпечення: інформаційні технології та засоби електронного навчання: Microsoft Office; Microsoft Excel; система електронного навчання УжНУ Moodle; електронна пошта на базі глобальних інформаційно-комунікаційних порталів, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; особистий кабінет викладача на основі відкритих медіа ресурсів корпорації Google (Google Meet, GoogleClassroom тощо); сайти ЗВО; офіційний сайт МОН України <http://www.mon.gov.ua> тощо.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років. наук. керів. В.О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богиніч та ін. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.

2. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Вид. 3-тє, доп. Тернопіль : Мандрівенць, 2023. 210 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/2023/15.03.2023/Kompl.prohrama.rozvytku.ditey.doshk.viku.2023-SONYASHNYK.15.03.2023.pdf> (дата звернення: 15.06.2024).

3. Лисенко Н., Мацук Л., Лисенко О. Ознайомлення з природою та основи проєкологічної освіти дітей дошкільного віку / за заг. ред. Н. Лисенко. К.: Слово, 2019. 334 с.

4. Максимова О.О. Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям : навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 175 с.

5. Марчій-Дмитраш Т.М. Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2022. 80 с.

6. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля / О.І. Білан, за заг. ред. О.В. Низковської. 256 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf.

7. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. К.: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/programy-rozvytku-ditey/programma-ya-y-sviti.pdf>

Нормативно-правова база

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 15.06.2024).

2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

3. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

4. Наказ МОН України «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0520-15#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

5. Наказ МОН України «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

Допоміжна література

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти : колективна монографія / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; С. Семчук, С. Попиченко [та інші]; за заг. ред. В. М. Кушнір. Умань : Візаві, 2021. 252 с.

2. Беленька Г. Ознайомлення дошкільників зі складними явищами навколишнього світу: крок за кроком. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. №2 (51). С. 42-49.

3. Богуш А., Лисенко Н. Українське народознавство в дошкільному закладі. К.: Вища школа, 2002. 407 с.

4. Богуш А. Моє довкілля : програма ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з довкіллям. К. : Шкільний світ, 2006. 109 с.

5. Богуш А. Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник. К. : Слово, 2010. 408 с.

6. Гарбар Л. Азбука дорожнього руху. *Дошкільне виховання*. 2003. №2. С. 16-18.

7. Гніленко Н. Пожежники. *Дошкільне виховання*. 2007. №10. С. 21-22.

8. Гураш Л. Розумна обережність – запорука безпеки. *Дошкільне виховання*. 2003. №7. С. 10-12.

9. Дитина: освітня програма для дітей від двох до семи років / автор. колектив; наук. керівник В. Огнев'юк. К., 2016. 304 с.

10. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш, С.М. Курінна, І.П. Печенко; наук. ред. А.М. Богуш; за заг.ред. Н.В. Гавриш. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

11. Жадан Р. Григоренко Г. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку : перспективно-календарне планування занять з економіки. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2006. 116 с.

12. Зайцева Л. Розкриваємо таємниці довкілля : методичний посібник. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. 110 с.

13. Каплуновська О., Кичата І., Палець Ю. «Україна – моя Батьківщина» : парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку / за наук. ред. О. Рейпольської. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 72 с.

14. Карабаєва І., Літченко О. Розвиток пізнавальної активності дошкільників в умовах середовища взаємодії дітей з дорослими. Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології ім. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Максименко. К : Ін-т психології ім. Г. Костюка НАПН України, 2011. Т.7. Вип. 25. 208 с.

15. Карпенко О. Загоруйко Л. Безпека життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 192 с.

16. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія : у 2-х ч. Частина друга. Концепція, програма розвитку та освітні програми ДНЗ. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. 284 с.

17. Лисенко Н. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог : навчально-методичний посібник для ВНЗ. К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.

18. Лисенко Н. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи : навч.-метод. посібник. Київ : Слово, 2015. 352 с.

19. Пасічник А. Розвиток етичних уявлень дітей дошкільного віку в інтерактивному театрі. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. №11. С. 319-323.

20. Педагогіка українського дошкілля: Ч. 2. / Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. К. : Видав. Дім «Слово», 2019. 360 с.

21. Педагогіка українського дошкілля: Ч. 3. / Лисенко Н.В., Кирста Н.Р., Лазарович Н.Б. К. : Видав. Дім «Слово», 2019. 376 с.

22. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : підручник 4-те видання, перероблене. К. : ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
23. Товкач І. Хочу бути мамою, хочу бути татом : навч.-метод. посіб. К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. 366 с.
24. Фомічова Л. Ознайомлення з оточуючим: навчальний посібник. К.: Благовіст, 2002. 271 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронний репозитарій ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace>. (дата звернення: 14.06.2024).
2. Матеріали для ознайомлення з довкіллям дітей дошкільного віку <http://doshkilnyk.in.ua/> (дата звернення: 15.06.2024).
3. Методичний матеріал. URL: <http://www.metodportal.net> (дата звернення: 15.06.2024).
4. МОН України: майстерня педагога. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/maysternya-pedagoga> (дата звернення: 15.06.2024).
5. Крутій К.Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини [Електронний ресурс] http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp1/Krutij.pdf (дата звернення: 15.06.2024).
6. Лялька як персона: педагогічний підхід для соціального і психологічного розвитку дитини : методичний посібник для педагогів і тренерів URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdeditions/301/1/> (дата звернення: 15.06.2024).
7. Наукова бібліотека ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/> . (дата звернення: 14.06.2024).
8. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення: 15.06.2024).
9. Педагогіка. URL: <https://pedagogika.at.ua> (дата звернення: 15.06.2024).
10. Сайт електронного навчання ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/> (дата звернення: 15.06.2024).
11. Українська педагогіка. URL: <http://ukped.com> (дата звернення: 15.06.2024).

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)